

Víra a filosofie

Ladislav Hejdánek

- ◆ diskuse, česky, vznik: nedatováno, asi 70. léta ◆ poznámka: datum označeno jako "18. 3."; v Památníku národního písemnictví, kde Hejdánek v té době pracoval
- ◆ discussion, Czech, origin: nedatováno, asi 70. léta

Víra a filosofie [1970]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (s1_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Vy jste to tady předtím právě zformulovali tak, že se vychází z té dichotomie, že *filosofie* je orientována na náhled, na vhled, a víra že je podstatně něčím jiným než náhledem.

K tomu jsem připomněl ovšem teologii *Janova evangelia*, která je tam formulována taky jako svého druhu náhled. Je tam důraz na to, že pravda je něčím, co je ve světě, co se dělá, co se koná. Sláva Boží je viděna v tomto světě. Tady by mohlo být východisko k takovému pojetí víry, která je taky svého druhu náhled a která by tedy nutně ze své podstaty vyžadovala artikulaci do formulací, které by byly taky opřeny o náhled. Samozřejmě rozdíl by i tak mohl být v tom, nebo by se dalo do jisté míry namítnout, že zatímco filosofická zkušenost je přístupná každému principiálně, tak právě zkušenost víry je přístupná jen věřícímu, což je jenom někdo. To by se dalo právě zformulovat...

Jiný hlas: To by se ovšem dalo namítnout, že filosofická je přístupná jen filosofujícímu.

Jiný hlas: Přesně tak. Ano. A jakmile byste přešli na Heideggerovo pojetí pravdy, tak tam se to plete úplně taky, protože to tě musí kopnout. To není přístupné bez dalšího, k tomu nemůžeš jen tak dokráčet.

Ale já ještě vidím jednu věc. To, co se pokoušíš tady předesíť, že vlastně nejde o to najít ve víře něco z toho náhledu a tím najít ve víře to, co jí umožňuje zařadit se jako svého druhu vědu. Tady jde o to, že víra může být ve skutečnosti v úplně jiném řádu než tento. Tady vůbec není potřeba ukazovat, že víra sama v sobě už nějakou reflexi má, obsahuje nebo zahrnuje. Tady stačí jenom předpokládat, že reflexe je schopná reflektovat i víru a že víra se nevzpěčuje tomu být reflektována. Tady víra sama v sobě nemusí mít ten náhled, ono to ani není nezbytné. Je možné to tak pak dotáhnout, ale v zásadě to není nezbytné. I když by se ukázalo, že víra sama o sobě není ničím, co by ze své podstaty zasahovalo do filosofie. Já jsem tomu nakloněn, že víra skutečně není teoretickým postojem v žádném smyslu a nemá vnitřní tendenci se dovršovat nebo doplňovat v teologické reflexi, že tím by teprve něčeho dosahovala. Myslím, že to v podstatě víry samé není. V podstatě víry není nic takového, co by se dalo takhle naroubovat na něco jiného nebo zařadit na určité místo. Spíše je to tak, že vždycky, když se víra s něčím setká, tak to převorá. Když se setká s filosofií, tak s ní nemůže jen tak být. Víra se s ničím nemůže minout. Víra všechno předělá, použije nebo odvrhne.

V tomto smyslu tedy něco s filosofií udělá, když se s ní jednou historicky setká. Je myslitelné, že by se s ní nesetkala. Třeba kdyby nebylo filosofie, kdyby nebylo Řeků, tak víra klidně může fungovat. Ale když už tady filosofie je, tak víra nemůže fungovat, jako kdyby filosofie nebyla, protože se vztahuje ke všemu.

Tedy v tomto smyslu ani není nezbytné, aby v ní samotné byl nějaký náhled. Ale jakmile se setká s nějakým náhledem, tak ho nemůže nechat být. Musí ho buď vyvrátit, zlikvidovat, anebo přijmout.

Jiný hlas: Ale ještě jedna věc: životní poměr k pravdě. Jestli to není tak, že víra je přece jenom nějakým způsobem orientovaná k pravdě. A jestliže filosofie jako explicitní reflexe je reflexí pravdy, jestli tady nejde o intimnější vztah mezi oběma než jen ten, že víra všechno přetváří. Protože to přetváření je buď faktického rázu, anebo je nějakým způsobem orientováno na pravdu. Já bych byl nakloněn k tomu, že víra jako životní postoj má v sobě nějakou prereflexivní vztáženost k pravdě a že se filosofie nedotýká tak jako instrumentálních aktivit ve světě, ale z nějaké vnitřnější sounáležitosti.

Jiný hlas: Ano, ale mám pocit, že té konstrukci odporují historicky ty věci. Filosofie, vůbec všechno se asi v tomto smyslu vztahuje k pravdě prereflexivně a filosofie taky. Ale ve své reflexi se vztahuje k čemu, co nemůže víra za pravdu uznat a co právě musí převorovat. Takže *aletheia* je koncipována ve filosofické reflexi původně jinak, než jak to potom musí předělat víra. Není to tedy společné. To je právě výsledek té převorávající aktivity víry, že ona z toho udělá jednotu a původně ta jednotu není.

Jiný hlas: V opačném... jak je koncipována tato pravda ve filosofické reflexi, dokud se ještě nesetkala, nesetkala s tou tradicí židovskou. To je ten nazíravý, ziraný na skutečnost, která sama v sobě je jaká je, která se nemění, která je plností v sobě. My jsme to takhle vždycky zvyklí vykládat, to je naše taková tradice. Ale Patočka se třeba snaží ukázat, že *aletheia*, ta řecká myšlenka, jaksi ještě před tím setkáním s

tou vírou, tedy implicitně, není tímto nazíráním na prostý hotový kosmos, ale že má v sobě ten moment takového vnitřního zápasu. To on právě ukazuje na Platónovi, potažmo Sókratovi, že je to sebeporozumění a že to je zápas o uplatnění pravdy ve světě, v konkrétní situaci, v situaci rozpadající se řecké *polis*.

Hejdánek: Je to v té reflexi? To je pravda, ale to je přece před reflexí!

Jiný hlas: Ano, v té reflexi to je reflektováno nepřiměřeně jinak.

Hejdánek: No dobře, ale to se dá přece ukázat na textech. To, co Patočka tam chce najít, to je to, co je pod tou reflexí. Nepochybně. Přece pravda nebyla zavedena na tento svět teprve tradicí židovskou. Pravda funguje v celých dějinách tohoto kosmu a nějaký vztah k tomu má všechno pozitivní jsoucno. Tedy nepochybně i filosofové, kteří si formulují tak a tak různé věci, tak v podstatě přece jenom buď tihnou k pravdě, nebo od pravdy, to jistě. Ale to přece není obsah té filosofie. Tam ten vztah je prereflexivní, a nikoliv v rámci té reflexe. Pojďme teď na základě toho *Přirozeného světa* najít to společné místo, najít ten zájem. Není to koneckonců to, o čem se tam v tom *Přirozeném světě* vykládá, že to je zájem? Není to něco, v čem se všichni lidé shodnou? Že reflexe stojí na tom zájmu. Teď se tam vykládalo o vřazení zájmu, zájmu o bytí a tak dále. Není tohle koneckonců v podstatě i víra? A jestli tedy to není tak, že filosofie právě vždycky na svého druhu víře stojí, totiž na tom zájmu. A teď jde jen o to, jak se tento zájem artikuluje. Jestli se artikuluje tím způsobem filosofickým, který je od něho trochu dál, který dokonce v určitém smyslu stojí v jakési opozici k němu, kdežto víra je jakési prodloužení tohoto zájmu. V návaznosti na to, jak to koncipuje Patočka v *Přirozeném světě*, by ta víra byla tím zájmem, který je orientován do budoucnosti. Je to ten zájem s budoucnostní dimenzí. Tam, kde se vztahuju ke svému životu jako k něčemu, s čím mám naložit, co mám vynaložit na něco, co mě přesahuje. Což je tedy možné pouze v budoucnostní dimenzi. Anebo tak, že je to zájem o bytí jakožto něco k uchování? A tím tedy potom samozřejmě ta reflexe... Tadyhle je to, co je společné. Proto má filosofie a víra v sobě zvláštní vztah právě proto, že se od sebe liší v tom nejhlubším, že se tak říkajíc stýkají v tom nejzákladnějším bodě. A tam jdou na jinou stranu. Ovšem to není docela průhledné, co se tím objasní, když se řekne zájem. To je to, jak jsi říkal, že víra, když se s něčím setkává, tak to může nějak takhle brát. To znamená, s čím se setkává, je něco, co dejme tomu bereš jako něco, co je ti uloženo. Tu a teď a tak dále. To, s čím se setkáváš, je to, co se tě dotýká nebo nějakým způsobem patří k tvému bytí nebo zájmu. Ale především tam zřejmě by bylo potřeba rozlišit tento zájem od všech ostatních zájmů. Ten vztah k sobě, k svému bytí, je velice problematická věc, protože svým způsobem se k sobě vztahuje každá věc. Čili se musí říct, že se vztahuje k sobě zvláštním, jiným způsobem, než se vztahují ty ostatní věci. Tady v tom se schovává ten... Rozumíš, že nějaký pokus říct to jinak, dobře, ale to přece neumožňuje najít to společné, když tady máš takové nevyjasněné...

Jiný hlas: No, já oponuji jen v tom, že Patočka teda tvrdí, že ten zájem je možný pouze na budoucnostní dimenzi. Tam totiž jde o to, nebo dobře, on to rozvádí tak, že prostě zvíře nežije v takovém zájmu, protože tomu jeho možnosti jsou zároveň taky vždycky splněny.

Hejdánek: Ano, ano, to je tam v zárodku toho dodatku.

Jiný hlas: Ano, ano. Kdežto u člověka je, i když to není pravda, jeho možnosti jsou otevřené, tam se chce říct myslím taková větší volnost. Ale myslím, že se tam chce říct to, že tam nejde o zájem, tam to není zájem o sebe, když se tam říká zájem o své bytí, tak se tím myslí zájem, jaksi zájem o celek. Je to právě ten zájem o sebe jakožto tu cestu k tomu celku. A proto je tam pak rozlišeno, že přitom je taky možný takový zájem, který je zájem pouze o sebe. Ovšem ten je jako ten u zvířete, ale který vzniká přizpůsobením toho celku k tomu o sobě, čili předpokládá taky jakési, byť ne plné, uvědomění toho celku.

Hejdánek: Ano. Mně na tom něco vadí, teď nedovedu, vzpomínám jenom vždycky tak nějak v analogiích. Mně tam vyvstává něco takového, rozumíš, tady přijde brabenec k pyramidě. A prostě tak se rozhlédne po té pyramidě a pojme ho zájem o pyramidu. Že to tak není, není to skutečně to, o co jde. To je taková neúměrnost. Nehledě k tomu, že pyramida je jenom maličká proti celku a tak dále, ale už tady je ta šílená

neúměrnost toho brabence k tomu obrovskému kolosu a je to taková legrace, že brabenec pojme zájem o pyramidu. To je něco tak absurdního a tak nepostačujícího k tomu, aby to vůbec kvalifikovalo toho brabence nějak, leč ve smyslu smíchu.

Tady spíš by bylo zajímavé, kdyby se naopak ukázalo, že pyramida má zájem o brabence. To už pak je vážné. Já z tohoto důvodu si myslím, že tam je nějaká taková vada, že když i ten zájem se začne interpretovat jako nepartikulární, tak je to furt jakýsi výkon toho malého brabence. To je v tom ta potíž. Tu Schulzovu teorii o *eros* a *caritas*, že tady jako zapomněl, furt ještě je to jaksi poplatné tomu, že člověk dodává sobě té důstojnosti právě tím, že se obrací k tomu, co je výš. To je ten celý problém. Jiný hlas: Já si myslím, že to by nebylo tak úplně ono, i když možná teda u Hejdánka... máte to slovo zájem jako... u Patočky taky máte, ale tady opravdu nejde o to, že bys jako ty řekl, že teď budeš mít zájem. Ale že to je to, co vůbec umožňuje nějaký vztahování se k tomu celku. Že jako ten základní, to nejzajímavější a nejpodivuhodnější se odehrává úplně tady na tom začátku, totiž to, že je nějaké prostřední nebo svět, že prostě si člověk vůči světu nebo k světu prostě vypadne, nestojí jako vedle sebe. Mně to tak připadá, ovšem pak to slovo teda neslo by s sebou tyto etymologie, že vlastně zájem má člověk ten, který je zajat. Kterého něco zajímá, něco ho zajalo. Že pouze tímhle člověk takhle vyhraje, ale myslím si, že opravdu to Patočka myslí, že ten zájem se myslí jako prostě to, že se nás to nese. A to myslím, že má dost blízko pak právě k tomu, že...

Hejdánek: Ano, ale to jsi zase zpátky, to, že se nás to nese, to znamená, že tedy v podstatě jde o to, že já se tím nechám... *kapiš*to? Nemůžu se nechat nesežrat, tam se to stane předmětem mé péče, mé starosti, to už je rozostřeno tak, že furt ještě může být podstatně vymyšleno, to může být formalita, to může být fikce, to může být cokoliv, ale tam musí být konstitutivní něco jiného než ten můj úkon, ten můj výkon, to, že já na to беру.

Jiný hlas: Ale ten zájem není můj výkon, ten zájem je výkon toho prostřední.

Hejdánek: Dobře, tak rozumíš, a jsme zase znovu u toho začátku. Ty jsi řekl, že já nakonec se ne...

Jiný hlas: Jak to? Ne, to ne, jak se to má říct? Že to prostřední se nese? No to je ještě tak, že prostě je nějaké prostřední, v němž prostě lidi a věci stojí tak, že si nejsou cizí.

Hejdánek: No dobře, tak to je přijatelné napůl, ale někde je ten začátek. I v takové prosté společenské vazbě je začátek tím, že se tady narodí dítě, kterému prostě tuze moc záleží na tom, jaký má ono zájem, ale nezáleží na jeho zájmu, to jsou tak nesmírně, tak naprosto primitivní, tak partikulární zájmy – nažrat se a v klidu se vyspat v podstatě a nemít potíže se stolicí a nemít hlad.

Jiný hlas: Ale zajímavé je, že to tak úplně není pravda, že přeci celá pediatrie, dneska psychologie novorozence a tak dál, právě kolem prvního roku, je založena právě na tom, že to dítě má potřebu mít taky jakousi perspektivu budoucnosti, to, čemu říkají ta potřeba bezpečí, která má podobu emocionálního ujištění. Nicméně tam je vztáženost k budoucnosti. Ten, kdo projevuje se tak emocionálně vřele k tomu dítěti, je tou mírou toho ujištění.

Jiný hlas: Že ty aktuální potřeby toho našeho organismu, ty hladu, ty podvýživy a tak dále budou uspokojovány i v budoucnosti. Tedy fakt je, že to je jakási souhra čehosi dohromady, co se projevuje na obou pólech. Na tomto dětském pólu tedy tím globálně emocionálním, na pólu dospělém, který je nutný taky tímhle a kromě toho zvoleným záměrem.

Jiný hlas: Ano, já tomuhle naprosto rozumím. Já jsem spíš chtěl o něco jiného, taková náhodilost, že tohleto je jaksi velice hluboký *partikulární* případ.

Hejdánek: Jistě, ovšemže jestli ta společnost, ta rodina, ta matka, jestli k tomu dítěti přistoupí z pozice třeba jhonigerijské matky současné doby, nebo z pozice nějaké egyptské matky ještě tisíce let před Kristem, a nebo jestli to bude matka moderní, to přece už není záležitost zájmu toho dítěte. To je štěstí toho dítěte, že se zrovna narodí v této situaci, nebo neštěstí, že v jiné. A na tom záleží v podstatě. Kdyby dneska někdo vychovával dítě takovým způsobem, jako bylo vychovááno třeba před deseti tisíci lety, tak se tomu říká *deprivace*. A tenkrát to byl normál.

Jiný hlas: No dobrá, a co teda z toho vyplývá?

Hejdánek: Z toho vyplývá tedy, že tady vůbec není primární zájem toho dítěte, včetně tamté nějaké budoucnostní *perspektivy*, která je ovšem stále na té nízké úrovni a tak dále. Tady jde v podstatě o to, kým je to dítě přijato. Nepochybně. Tedy chci to aplikovat taky na ten vesmír. Člověk vůbec je bytost, která primárně nemá zájem o celek. Už je to bytost, která je předmětem zájmu toho celku, když už mluvíme v těchto termínech. To je primární věc. A ten zájem člověka o celek tady je možný jedině díky tomu, že tady ten celek se nechová ignorantně a inertně a že ho nenechává prostě jako chladný vesmír, nýbrž že on cítí to ujištění, třeba jako to malé dítě potřebuje hmotu matky. Ono totiž jde o to, že to není ten zájem toho dítěte, že tady ten zájem je na jiné straně. Zájem o dítě. Tam není zájem člověka jako bytosti jedině, ale je to zájem o něj.

Jiný hlas: Ano, ale opačně, ten zájem toho světa nějak navazuje na zájem toho dítěte.

Jiný hlas: To je spíš obráceně, ten zájem dítěte navazuje na zájem toho světa.

Jiný hlas: Dobře, no ale to dítě prostě musí splňovat jakési minimum, oslovitelné tímto zájmem, aby k tomu zájmu mohlo dojít. A tohleto minimum kontinuálně pak roste. Samozřejmě, že ten zájem je pak zachycený v prstech třeba. Je cosi, co se dá geneticky vystopovat až do lidsky pudových zájmů dospělého jedince.

Hejdánek: Je to možné, ale ten zájem toho celku, abychom u toho zůstali, zájem celku o toho jedince není specifická záležitost toho jedince umožněná jeho kvalitami. V podstatě ten zájem celku je [nesrozumitelné].

--- (s2_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: ...ty nejprimitivnější organismy jsou také předpokladem.

Hejdánek: Ano, takže i u toho dítěte nemůžeme říct, že teprve předpoklad, ten záměrně první, nejsou to žádné podmínky toho zájmu. Samozřejmě ten zájem se musí na určité úrovni projevit jinak, tedy nemůžeme v naprosté plnosti se vpravdě nebo nemůže se realizovat na těch nejnižších úrovních.

Potřebuje to dlouhého času, aby se to z těch nízkých úrovní dostalo výš a výš. To nepochybně, ale přece jenom ta formulace, že tady je nejdřív předpoklad jakýsi a ten předpoklad je taky tím zájmem.

Jiný hlas: Ale to není tak úplně stejné, víte? Mně jde o to, že o tom můžeš vypovídat, když mluvíš o člověku, tak můžeš vlastně, jako když to vezmeš, že chceš vypovídat o *fenoménu*, tak o tom můžeš vypovídat jenom v míře, v jaké ten člověk na tento zájem je schopen odpovědět.

Hejdánek: Ano. Všechno dál už není... v té chvíli, kdy už ty termíny nebo ty pojmy, že ten zájem je něco tohoto druhu, že to je například tou odpovědí, tak je všechno v pořádku. Jde o to, že člověk v každé své situaci odpovídá. Že to není on první, který mluví. Že by nemohl mluvit, kdyby neodpovídal. Tohle přece je skutečně právě tohoto druhu zájem jako předpoklad. Reflexe navazuje na to, to není něco, co by si člověk vycucal z prstu. To navazuje na to, že tady se jaksi nabízí něco, co má být reflektováno.

Jenže ta struktura reflexe je ohromně stará, ohromně dávná, aspoň já si myslím, že to začíná už tam, kde vůbec začíná první integrita. Protože událost začíná a končí. Ta první integrita nebo nejbližší integrita, už ta událost jako celek je svým integrováním. To znamená, se nějak musí stáhnout k sobě. Ale tím spíš, když navazuje jedna událost na druhou a umožní nějakou superudálost, která vlastně se tím, že se stále stahuje k sobě, navazuje na sebe, opakuje se, tím vlastně tady zůstává. Všechno, co můžeme prohlédnout, co můžeme přehlédnout, vlastně trvá tím, že se vrací k sobě. Tak ta reflexe je vlastně jenom specifickou, na velmi komplikované a vysoké úrovni provedenou, takovým přístupem k sobě, který navíc znamená vstup do nového světa a tedy je čímsi velice kvalitativně odlišným. Je to skutečně něco nového, tam se člověk stává obyvatelem nového světa. Nepochybně to nechci nivelizovat, a nicméně ta struktura sama je stará bůhvídkdy. Takže zase těžko můžeš říct, že jedině když se tady něco stává zajímavým nebo když se stává výzvou k té reflexi, tak teprve ta reflexe je možná. Nikoli, tady pravděpodobně nejdřív dochází k jakési reflexi a teprve potom se objevují ty věci, to, co by mělo být tím důvodem té reflexe.

Jiný hlas: Ona ta reflexe není jenom ten návrat k sobě, to je taky ten odstup. A tady si právě myslím, že podmínkou toho odstupu, že ten odstup stojí teprve na tom zájmu, to jest na tom setkání. A že reflexe jakožto právě ten odstup nebo to podívání se nebo ta kritika, stojí na tom prvním, čemu Hejdánek říká

zájem a co je podle mě právě to setkání. Na tohle navazuje a je to vlastně obsah víry nebo pole víry. Hejdánek: Mně teď napadá ten pojem, ta víra nepochybně je takovéto opouštění sebe. Protože člověk v ní odpovídá, a tím opouští sebe nebo nebere sebe jako tu poslední instanci, odtrhuje se od sebe a současně bere v poslední vážnosti něco jiného. Jako by tím pádem kvalifikuje sebe jako to odtržené, jako závislost trošku. Je to nepřesné, ale asi nejlepší je toto: nebere docela sebe vážně. Víra je svým způsobem opouštění sebe, tedy je to pravý opak toho vztahování k sobě. I když nepochybně se v tomto opouštění sebe, v té už opuštěnosti sebe, ten člověk znovu na nové úrovni nalézá. Tedy je to *de facto* reflexe, ale ta víra sama o sobě není novým přístupem k sobě. Ten nový přístup k sobě je v tom jenom takový vedlejší produkt. Tedy víra v podstatě by byla jako vyjítí vstříc něčemu, co je vně nás. Určitě by tam byly některé shodné prvky jako u setkání například. Nepochybně setkání je možné jenom tam, kde vyjdu sám ze sebe, kde se sám se sebou nemůžu setkat. Chtěl jsem říct, že víra je prostě setkání nebo takovýto postoj, kde se s tím setkáváš, s tou věcí jako s tou věcí, prostě se s tím setkáváš, jak slibuje a dává v plnosti. Že v tom je jednak jakýsi nárok a jednak jakýsi slib.

Mně se ještě také zdá, že to je jakési opuštění sebe, které právě je určitým směrem orientované, protože jsou různé formy sebezvdání, které vlastně jdou zpět. A tady právě v té orientaci k budoucnosti a svým způsobem v jakési nabídnuté integritě je toto obsaženo.

A snad je právě pro víru specifické, že ta integrita je právě jenom ta, že nemůže být právě jako v té budoucnosti předmětem nahlédnutí. V tom je, bych řekl, to společné víry s třeba s těmi zájmy, které jsou orientovány jinak, přítomnostně nebo minulostně, že také jejich dno nemohou nahlédnout.

A dokonce je to příbuzné, toto je příbuzné u víry i s takovým zvláštním náhledem, který je zřejmě možný už pro zcela malé dítě a o němž také dost často mluví Heidegger, totiž ten zážitek té cizoty ve světě. To podtržení té pevné půdy pod nohama, ta bych řekl taková ta možnost toho děsu uprostřed právě z toho nepřijetí. Z toho, že vesmír nebo svět není jenom dobrý a přátelský, ale může být právě tak dobře tím, na čem se prostě [nesrozumitelné] a na čem se stanovalo.

To všechno je také nějak u té víry, i když jinak. Právě pro ten jeden fakt té orientace, že ta je skutečně vysloveně budoucnostní.

Jiný hlas: No, a to je taková budoucnostní, ale taková přítomnostní budoucnost.

Hejdánek: Ano, ano, i to by se ještě muselo vypracovat v tom, že to není prostě ta budoucnost, která začíná až někde, nýbrž je to ta, která se otevírá přítomností, ale jako hrozba.

Dalo by se tohle možná říct tak, že prostě je to to vyjítí ze sebe, založené na té orientaci, o které jsi mluvil, založené ne na tom, odkud jde, ale k čemu jde. Založené ne na tom, čeho se chceš zbavit nebo od čeho to odchází, nýbrž na tom, že to něco jaksi zve a povolává tě. Tím se to asi liší od těch jiných způsobů sebezvdání, které jsou založené na tom, že ne že by to šlo k něčemu, co zve, nýbrž že to odchází kvůli něčemu, co už nechce trpět. To je ten odpor nebo ten...

Jiný hlas: Ano, ten motiv byla vlastně negace. Tím se to silně liší od téhož *desinteressé*. To je taky zajímavé, poslyšte, to je také proto, že se dost mluví, když Abraham vyjde z místa, kde byl zabydlený, tak tím jaksi dává výraz jistému *desinteressé* na *statu quo*. A ten *interessé* je docela zvláštní, on neví, kam jde. Hejdánek: No počkej, ale kdyby tím vůdčím motivem byl ten *desinteressé*, tak je mu fuk, kam jde. A ještě tady hraje roli jaksi větší *interessé*. A to je ten fór, že ten *desinteressé* je vůči nějakému zvláštnímu *interessé*. To je, když třeba Lot reaguje jinak, že má odejít někam nahoru, na hory, no a on, poněvadž na ty hory jednak ty lidi moc rádi hory neměli a jednak tam nikdy nebyl, tak aspoň si zvolil nějaké malinké městečko v blízkosti, kam by tak asi došel, a uhádal to nějak, upejpal se. Že to byl takový *interessé* přece jenom. Já si nedovedu představit, jakým způsobem by bylo třeba přepracovat pojem interesu, pojem zájmu, aby mířil k něčemu, o čem nic nevím.

Jiný hlas: To nemůžu identifikovat. Předmětně o tom nic nevím. Nevím, kde to je, nevím, jak to vypadá, jenom vím, že tam je fajn, že to je hezké. Jsem si tím jist, ale vůbec to nemůžu ničím doložit.

Hejdánek: No je to prostě to něco, co je zaslíbeno a uloženo. To je to jediné, co jaksi...

Jiný hlas: No ano, ale obsah toho je jenom, že je to zaslíbeno a uloženo, ale co to vlastně je zaslíbeno a co

to je uloženo, ještě nevíš.

Hejdánek: To je vždycky to jediné, k čemu se každý zájem váže. Zájem se váže vždycky k tomu, co není.

Jiný hlas: Je to tak?

Hejdánek: Mně se to taky tak zdá. Totiž že bez momentu té nějaké předmětnosti všechno uvízne v takové mlze. Ale hlavně důležité je, že i prostě pokud jde o ty zájmy vůbec, že právě to jejich dno je vysloveně nedohlédnutelné povahy. Třeba kdybychom vzali to minulostní, to, co souvisí s tím naším bytím ve světě, řekněme to pudové, tak to je přece fantastické právě v pohledu psychoanalýzy, že to opravdu je naprosto nenahlédnutelné, ač vlastně v tom pudovém člověk odtamtud jde.

Jiný hlas: Ale tomu se říká spíš pud, ne? To není zájem. Zájem se liší právě od pudu tím, že je upřen na něco no, ale typicky se říká, že zájem o peníze. Proč jsou peníze takovým předmětem zájmu *par excellence*?

Hejdánek: No to ne, ty představují právě všechno.

Jiný hlas: Ano, cokoliv. Ale cokoliv, fajn. Jistě, že to slovo zájem je pro nás nějak předmětnější.

Hejdánek: Ano.

Jiný hlas: Ale jistě, důležité je, že viděno hlouběji je to spíše *Trieb*.

Hejdánek: Ano. Ten je nedohlédnutelný. To je jasné.

Jiný hlas: Ten je tam v neznámu, v [nesrozumitelné], v kdesi. Přičemž u toho *Triebu* je jiná poloha. *Trieb* je takové strkání, kdežto zájem je tahání.

Hejdánek: Ano, to mně právě vyhovovalo, to tvé strkání, kdežto zájem je to, co tě přitahuje, nebo tedy zájmem jsi přitahován, kdežto *Triebem* jsi strkán.

Jiný hlas: Pravda je, že tady ta česká etymologie funguje. Už například ty ostatní, ten *inter-esse*, například, to je být uprostřed.

Hejdánek: Ano, to je ale o něčem jiném. To není špatné, tam je to *esse*, to *be in between*.

No jo, ale to je naprosto v bezprostřednosti. Tam je, nebo pokud není, tak má být, že ten zájem je spjat s tím, aby ta mezera mezi mnou a tím kýženým okamžikem byla překlenuta, byla zlikvidována, abych byl při tom, čili v přítomnosti, abych byl vtažen.

Jiný hlas: Ano, takže je jasné, že v tom *Triebu* je něco minulostního, je to prostě nějaká *vis a tergo*, kdežto v tom *inter-esse* je něco přítomnostního. A že teda víra jakožto ten akt, který je mým vlastním, právě to otevření budoucnosti, je přece jenom možné na tyhle dva aspekty orientovat.

Hejdánek: Jo, takže toto se mně začíná líbit, že by se tady udělal takový žebříček: pud, zájem, víra. Že přece jenom teda víra je něco jiného než zájem, v tom s tebou souhlasím.

Jiný hlas: Přičemž i ten zájem slovně by to vyhovovalo, že člověk je stále ještě zajat v tom zájmu, je zajat. Kdežto víra osvobozuje právě tím, že tam ještě ten předmět není. Že rozbíháme tu víru bez předmětu.

Hejdánek: Ano, ano.

Jiný hlas: Což je teda podmínkou pravé budoucnosti. Budoucnost zpředmětelná vlastně není pořádná budoucnost.

Hejdánek: A na druhé straně zase k té přítomnosti, mně se zdá, že prostě víra může, zase na druhé straně budoucnost jakožto nezpředmětelná, to je zase holá budoucnost. Jenomže rozumíš, to slovo pak tam je nepřiměřené, protože zpředměťování budoucnosti není její uskutečňování.

Tam jde o něco jiného. Právě ta budoucnost svým způsobem je nezpředmětelná v tu ránu, jakmile ji k něčemu, jakmile v ní něco uskutečníš, tak ta budoucnost se klene dál. Proto ta budoucnost osvobozuje, protože tě nepřipoutá k ničemu z toho, co jsi udělal.

Jiný hlas: Ano, ale myslím si, že právě s tou přítomností, že to je tak, že vždycky ta budoucnost, o kterou jde ve víře, je ta budoucnost, která začíná teď. A která se tedy odehrává na tom předním okraji přítomnosti. A svým způsobem se nakonec odehrává mezi těmi zájmy i naopak v tom prvním plánu.

To je takové to vlastní pole, dokonce to pole těch zájmů se zdá, že je takový první plán vůbec toho, kde se to všechno odehrává. Že tam ona se totiž prosazuje a že je to nakonec hlavně oblast zájmů a jejich jakési posouzení, jejich konfliktu a jejich jakési rozhodování mezi nimi, kde ona se vlastně prakticky uplatňuje.

A podobně jako zájmy znamenají určité uplatnění důvodů, které intervenují na té rovině pudové a usměrňují ji, tak podobně zase víra znamená určité usměrnění. Nikoliv popření, ale určité usměrnění a v osobním hodnocení a tak dál.

Hejdánek: No, a pravděpodobně i toho zbytku těch pudů, pokud už nebyly zcela těmi zájmy vyčerpány, tak i ty tam nějak dostávají svůj kousek.

Jiný hlas: To by ovšem ještě ovlivnilo tu filosofii, o které jsme mluvili, to *to be in*, že není tak docela záležitostí přítomnosti, protože právě v tom, jak je to vysloveno, je také řečeno, že nejde tak docela o věc teď. Že zase tam to, o co jde, není tak docela předmětné. A že to je to, co se kdesi mezi věcmi očekává.

Čili že by to *to be in* znamenalo jakousi pospolitost tady na té i s tou možná budoucností. To znamená účastnit se, mít z první ruky.

Hejdánek: Jo, a to je, tím je právě řečeno to, co jinak k té budoucnosti patří, jak se mluví o budoucnosti, tak je tam zase nebezpečí, že je to něco, co nelegitimně dáváš do přítomnosti, co ji pohlcuje, co ji zpředměťňuje, takováhle věci. Že si děláš jakési triky, aby sis to do přítomnosti vpassoval, o co se ani nemáš moc starat.

Právě se mi zdá, že podstata víry je v tom, že osvobozuje zrovna tak od minulosti jako od téhle budoucnosti. Já si myslím, že víra znamená osvobození pro přítomnost. Od všeho toho, co už je zpředmětnění a toho, co je mimo dosah. Takové věci jako pýcha, to protnutí budoucnosti... Takováhle budoucnost je vždy falešná.

Mně se zdá právě, že filosofie, nebo ta reflexe, na tomhle bodě zájmu se k tomu staví jinak a vykonává odstup.

V tom smyslu, že není *in*. Že se snaží chovat vnější a možná nedějinná. To je asi také... a v umění tam k filosofii patřilo se obrátit k zádi, k dějinám, ne se nechat odvážet [nesrozumitelné].

Jiný hlas: [nesrozumitelné]

Hejdánek: Ano. A ten odstup u víry je tak, že ten...